

GUIA DOCENT  
CURS 2019-20

FITXA TÈCNICA DE L'ASSIGNATURA

Dades de l'assignatura	
Nom	Teoria del Coneixement
Codi	211231
Titulació	Grau en Filosofia
Curs	Primer
Semestre	Primer i segon
Crèdits ECTS	8
Caràcter	Formació bàsica
Mòdul	Formació bàsica
Universitat	Universitat Ramon Llull
Horari	Primer semestre: divendres 9,10 a 10,55h.; segon semestre: dilluns 9,10 a 10 h. i dijous 11,15 a 13 h.
Professor/s	Miquel Ramón Fuentes / Armando Pego Puigbó
Descriptor	<p><b>Teoria del coneixement:</b> la pregunta sobre el coneixement és una de les qüestions més importants que estan transversalment presents en tota la història de la filosofia. En aquesta assignatura estudiarem el dinamisme del coneixement, les diverses teories filosòfiques que intenten comprendre'l i la relació que té amb la veritat i la possibilitat d'assolir-la. Veurem que, depenent de quin model de coneixement adoptem, canvia la nostra imatge del món i de l'home.</p> <p><b>Filosofia del llenguatge i hermenèutica:</b> La dimensió lingüística i la dimensió interpretativa (hermenèutica) de l'home estan estretament vinculades: parlar és interpretar, i la interpretació té com a objecte privilegiat el llenguatge. Caracteritzem la dimensió lingüística per les funcions sintàctica (ordenar), semàntica (significar) i pragmàtica (interacció social). Estudiem algunes controvèrsies i fem alguns breus excursos a grans autors que han reflexionat sobre el llenguatge. Presentem la dimensió hermenèutica fent una panoràmica històrica d'alguns dels intents més significatius d'interpretació (i dels diversos àmbits</p>

	on foren duts a terme), juntament amb les teoritzacions filosòfiques vinculades a aquests intents. Esbossem una valoració d'aquestes teoritzacions.
<b>Modalitat de impartició</b>	Presencial
<b>Llengua</b>	Castellà / català

<b>Docent</b>	
<b>Nom</b>	Miquel Ramón Fuentes
<b>Departament</b>	Filosofia i Humanitats
<b>Despatx</b>	4
<b>e-mail</b>	<a href="mailto:mramon@filosofia.url.edu">mramon@filosofia.url.edu</a>
<b>Telèfon</b>	934.541.600
<b>Horari de tutories</b>	Dilluns 13 a 14h. Dimecres 13 a 14h.

<b>Docent</b>	
<b>Nom</b>	Armando Pego Puigbó
<b>Departament</b>	Filosofia i Humanitats
<b>Despatx</b>	235
<b>e-mail</b>	<a href="mailto:apego@filosofia.url.edu">apego@filosofia.url.edu</a>
<b>Telèfon</b>	93.453.43.38. Ext. 235
<b>Horari de tutories</b>	Dimarts 13-14h. Dimecres 13-14h.

<b>Competències - Objectius</b>
<b>Competències de l'assignatura</b>
<b>Competències Generals</b>

CG1. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir coneixements generals bàsics sobre l'àrea d'estudi (filosofia i humanitats), partint de llibres de text avançats i incloent cada vegada més els grans clàssics i les monografies més importants.

CG5. Que l'estudiant adquireixi una bona capacitat comprensiva en relació amb els textos d'alt nivell cultural.

CG8. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir habilitats d'elaboració o de defensa d'arguments amb consciència crítica i autocrítica.

CG11. Que l'estudiant adquireixi habilitats analítiques i sintètiques pel que fa a fenòmens culturals d'alta complexitat; això és: que aprengui a descompondre els problemes i les qüestions de manera adequada ala resolució, aprenent alhora a establir les connexions necessàries amb altres aspectes de la pròpia disciplina o amb altres disciplines.

CG16. Que l'alumne sigui capaç de comunicar-se correctament de forma oral i escrita en català i en castellà, i que adquireixi una bona capacitat d'exposició i d'explicació, tant a nivell oral com escrit, per tal de dirigir-se tant a públics especialitzats com no especialitzats.

### **Competències Específiques (Mòdul: Formació bàsica)**

CE1. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir les habilitats necessàries per començar a analitzar, comprendre i manejar sistemàticament la terminologia bàsica dels grans àmbits temàtics de la filosofia i a distingir-los segons la seva naturalesa, objecte i mètodes propis.

CE2. Que l'alumne adquireixi habilitats d'argumentació específicament filosòfiques fonamentals sobre les qüestions que s'estudiaran en els diversos campo temàtics de la filosofia, detectant problemes i apories, i sabent posicionar-se personalment de forma reflexionada, crítica, flexible i respectuosa amb les altres opinions.

CE6. Que el alumne adquireixi i sàpiga utilitzar les nocions gnoseològiques fonamentals com ara "coneixement", "veritat", etc .; que aprengui quines són les grans orientacions històriques que s'han donat en la teoria del coneixement; i que sigui capaç de comprendre les implicacions i connexions de tals nocions i orientacions en altres camps temàtics com la filosofia del llenguatge o la metafísica.

CE7. Que l'alumne s'introdueixi en els rudiments de l'anàlisi filosòfica del llenguatge i en els autors, conceptes i teories que han tractat de tematitzar l'art de la interpretació dels textos (hermenèutica).

CE8. Que l'alumne adquireixi les habilitats necessàries per poder usar correctament els principis hermenèutics en les seves pròpies aproximacions als textos i als problemes filosòfics.

CE9. Que l'alumne sigui capaç de comprendre la rellevància històrica i sistemàtica de les grans qüestions de l'ontologia, la diferència entre una ontologia general i la metafísica, els grans problemes metodològics de la metafísica clàssica (analogia) i els principals capítols sistemàtics (estructures de l'ens finit, transcendents, possibilitat d'una teologia natural, etc.). Que sigui capaç, també, de comprendre les relacions profundes i conseqüències que tals qüestions tenen en altres àmbits filosòfics com la teoria del coneixement, la ètica, el pensament polític, etc.

CE10. Que l'alumne s'introdueixi en la comprensió i ús dels grans conceptes, principis i lleis que sorgeixen de l'anàlisi lògic del pensament i del llenguatge, desenvolupant la seva pròpia capacitat de pensar; que conegui les diferències entre l'enfocament més tradicional de la lògica, amb totes les seves implicacions filosòfiques, i l'enfocament matemàtic contemporani; i que aprengui també, a través dels exercicis corresponents, les tècniques deductives més fonamentals de la sil·logística aristotèlica i dels càlculs de la lògica matemàtica elemental.

## DADES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA (TEORÍA DEL CONEIXEMENT)

<b>Contextualització de l'assignatura</b>
<b>Aportació al perfil professional de la titulació</b>
El coneixement sempre ha estat un dels temes presents a la filosofia de tots els temps. Les diverses corrents de pensament que trobem en la història de la filosofia han volgut donar resposta a la qüestió del conèixer. Estudiar el dinamisme del coneixement permetrà aproximar-nos als diferents paradigmes amb els què l'home intenta conèixer la realitat.
<b>Prerequisits</b>
Cap

## BLOCS TEMÀTICS I CONTINGUTS

<b>Continguts - Unitats temàtiques</b>
<b>UNITAT 1: Introducció</b>
<b>Tema 1: Preliminars</b>
1.1. La pregunta. 1.2. La pregunta "què es?" 1.3. Què és una teoria del coneixement?
<b>Tema 2: El problema crític i la teoria del coneixement</b>
2.1 El valor de la crítica 2.2. Constitució i desenvolupament històric del problema crític.
<b>UNITAT 2: Què és el coneixement?</b>
<b>Tema 3: L'essència del coneixement</b>
3.1. El coneixement com a acte. 3.2. Allò que no és el coneixement. 3.3. El coneixement com identitat.
<b>Tema 4: El coneixement sensible</b>
4.1. Els sentits interns. 4.2. Sensibles propis i sensibles comuns. 4.3. Idealisme transcendent i realisme empíric.
<b>Tema 5: El coneixement intel·lectual</b>
5.1. Distinció entre pensament i coneixement. 5.2. Les operacions intel·lectuals. 5.3. Pensament i llenguatge.

## UNITAT 3: El coneixement i la veritat

### Tema 6: Què és la veritat?

- 6.1. Aproximacions a la veritat.
- 6.2. Veritat i ésser.
- 6.3. La veritat en el coneixement.

### Tema 7: Certesa i evidència

- 7.1. El món com a imatge.
- 7.2. Certesa i representació.
- 7.3. La veritat en el coneixement.
- 7.4. El dubte.
- 7.5. L'opinió.
- 7.5. La fe.
- 7.6. L'error.

## UNITAT 4: Corrents epistemològiques

### Tema 8: L'escepticisme

- 8.1. Formes d'escepticisme.
- 8.2. Defensa metafísica dels primers principis del coneixement.

### Tema 9: El racionalisme

- 9.1. Descartes i els arguments racionalistes.
- 9.2. Crítica al racionalisme.

### Tema 10: L'empirisme

- 10.1. En contra de la passivitat.
- 10.2. Idees i representacions.
- 10.3. Qualitats primàries i secundàries.

### Tema 11: El realisme

- 11.1. El fenomen com a punt de partida.
- 11.2. El realisme crític.

## UNITAT 5: La visió com a font de coneixement: estudi cerebral

### Tema 12: Processament dels estímuls visuals per l'ull i pel cervell.

- 12.1. Organització funcional del sistema visual.
- 12.2. Teories sobre la consciència visual: on succeeix?
- 12.3. Unint l'activitat cerebral i visual.

## METODOLOGIA DOCENT

### Aspectes metodològics generals de l'assignatura

Metodologia Presencial

Mètode expositiu per a presentar el contingut teòric a classe.

Lectura de textos seleccionats per aprofundir en aspectes determinats del temari.

RESUM D'HORES DE TREBALL DE L'ALUMNAT			
MODALITAT PRESENCIAL			
Treball a l'aula		Treball o activitats fora de l'aula	
Classe magistral	Examen	Tutoria col·lectiva i personalitzada	Treball personal
25	6	8	36
CRÈDITS ECTS: 3			75 hores

## AVALUACIÓ I CRITERIS DE QUALIFICACIÓ

MODALITAT PRESENCIAL		
ACTIVITATS D'AVAUACIÓ	CRITERIS	PES
Exàmen parcial i final escrits	Comprovar l'assimilació dels continguts i la capacitat argumentativa de l'alumne.	70 %
Examen oral sobre un text	Comprovar la comprensió d'un text per part de l'alumne, la seva assimilació i la seva relació amb la resta de continguts de l'assignatura.	20 %
Atenció i participació a classe	Les intervencions dels alumnes i les preguntes que els fa el professor són ocasió per a avaluar l'assimilació gradual dels continguts de l'assignatura.	10 %

\*Per a poder realitzar la prova escrita tant de la convocatòria ordinària com extraordinària cal haver realitzat la resta d'activitats que són objecte d'avaluació.

### CONVOCATÒRIA EXTRAORDINÀRIA (PRESENCIAL):

Els criteris d'avaluació són els mateixos que en la convocatòria ordinària, per la qual cosa cal aportar totes les activitats d'avaluació considerades en el curs. Es guardaran les notes de les activitats realitzades, a l'espera de que es realitzin les activitats pendents. En aquesta avaluació s'aplicaran els mateixos criteris de ponderació que en l'avaluació ordinària.

## BIBLIOGRAFIA

### Bibliografía Básica

Hessen, J., *Teoría del conocimiento*, Madrid, Espasa Calpe, 1987.  
Keller, A., *Teoría del conocimiento*, Barcelona, Herder, 1988.  
Llano, A., *Gnoseología*, Pamplona, Eunsa, 2003.  
Llano, A., *Teoría del conocimiento*, Madrid, BAC, 2015.  
Llano, A., *Maravilla de maravillas: conocemos*, Pamplona, Eunsa, 2016.  
Vernaux, R., *Epistemología general o crítica del conocimiento*, Barcelona, Herder, 1967.

### Bibliografía Complementaria

Baars, B.J. and Cage, N.M. *Cognition, brain, and consciousness. Introduction to cognitive neuroscience*, Elsevier, 2014<sup>2</sup>.  
Blanco, C., *La integración del conocimiento*, Ediciones Evohé, 2018.  
Canals, F., *Sobre la esencia del conocimiento*, Barcelona, PPU, 1987.  
Llano, A., *Maravilla de maravillas: conocemos*, Pamplona, Eunsa, 2016.  
Quesada, D. (Coor.), *Cuestiones de Teoría del Conocimiento*, Madrid, Tecnos, 2019.  
Sánchez Meca, D., *Teoría del conocimiento*, Madrid, Dykinson, 2012.

## DADES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA (FILOSOFIA DEL LENGUATGE I HERMENÈUTICA)

### Contextualització de l'assignatura

#### Aportació al perfil professional de la titulació

L'estudi del llenguatge representa un dels camps d'investigació més fecunds de la filosofia contemporània, fet pel qual els seus resultats han estat aplicats amb especial rellevància a les disciplines que articulen el Grau. L'objectiu de l'assignatura és facilitar a l'alumnat l'adquisició de les competències bàsiques necessàries per tal d'analitzar, valorar i emetre judicis fundats sobre les implicacions socials de les diverses situacions comunicatives. A fi assolir aquesta finalitat, es plantejaran els principals mecanismes de l'argumentació operants en l'àmbit de la filosofia i la interpretació humanística i tecnològica

#### Prerequisits

Cap

## BLOCS TEMÀTICS I CONTINGUTS

### Continguts - Unitats Temàtiques

#### UNITAT 1: Filosofia del llenguatge

##### Tema 1: Introducció general

- 1.1 El llenguatge com a fet humà.
- 1.2. Llenguatge i cultura.
- 1.3. El gir lingüístic i la filosofia contemporània.

##### Tema 2: Semiòtica

<p>2.1. Semiòtica i filosofia del llenguatge.  2.2. Signes, conceptes i coses.  2.3. Significació i comunicació.  2.4. Teoria dels codis.</p>
<p><b>Tema 3: Semàntica</b></p>
<p>3.1. Nocions bàsiques: oracions, enunciats, proposicions.  3.2. Sentit i referència.  3.3. Semàntica filosòfica: referencialisme i jocs del llenguatge.  3.4. Semàntica lingüística: Estructuralisme, Pragmàtica i Cognitivism.  3.5. Una semàntica realista?</p>
<p><b>Tema 4: Pragmàtica</b></p>
<p>4.1. Enunciació i enunciat.  4.3. Actes de parla: illocucions, perlocucions, performatius.  4.4. La conversació i el principi de cooperació: John Grice.  4.5. La teoria de la rellevància: Deidre Wilson i Dan Sperber</p>
<p><b>UNITAT 2: Hermenèutica</b></p>
<p><b>Tema 5: Retòrica</b></p>
<p>5.1. Definició de retòrica.  5.2. Matèria, gèneres i parts.  5.3. "Inventio", "dispositio" i "elocutio".  5.4. Retòrica i Pragmàtica: "Memoria" i "Actio"</p>
<p><b>Tema 6: Hermenèutica</b></p>
<p>6.1. El desenvolupament històric de l'hermenèutica.  6.2. Hermenèutica teològica.  6.3. Hermenèutica filosòfica: M. Heidegger, H.-G. Gadamer, P. Ricoeur</p>

## METODOLOGIA DOCENT

<p><b>Aspectes metodològics generals de l'assignatura</b></p>
<p><b>Metodologia Presencial</b></p>
<p>Per al desenvolupament de l'assignatura es faran servir les següents estratègies:</p> <p>Mètode expositiu: Presentació del contingut teòric mitjançant classe presencial i documentació a la plataforma.</p> <p>Anàlisi de textos y comentaris: Lectura personal y comentari de textos clau que recullen els continguts principals de la assignatura.</p> <p>Presentació escrita: Contestació i lliurament per por part del estudiant dels qüestionaris i anàlisi de lectures de les unitats temàtiques requerides.</p>



RESUM D'HORES DE TREBALL DE L'ALUMNAT					
MODALITAT PRESENCIAL					
Treball a l'aula			Treball o activitats fora de l'aula		
Classes teòriques	Exposicions	Tutoria col·lectiva	Treball personal	Tutoria personal	Exàmens
42	8	8	55	8	5
CRÈDITS ECTS: 5					125 hores

## AVALUACIÓ I CRITERIS DE QUALIFICACIÓ

MODALITAT PRESENCIAL		
ACTIVITATS D'AVAUACIÓ	CRITERIS	PES
Examen escrit (febrer i juny)	Tindrà com a objectiu comprovar la capacitat d'aplicar les competències adquirides en les activitats realitzades durant cada semestre.	45%
Portafoli d'activitats	Cada tema incorporarà una activitat final que haurà de presentar-se, com a part d'una avaluació continuada, durant els terminis previstos al principi de cada semestre.	45 %
Examen oral	Al final de curs, l'alumnat argumentarà públicament un assumpte de selecció prèvia i lliure, d'acord amb les regles de la retòrica i els principis de la comunicació.	10%

\*Per a poder realitzar la prova escrita tant de la convocatòria ordinària com extraordinària cal haver realitzat la resta d'activitats que són objecte d'avaluació.

CONVOCATÒRIA EXTRAORDINÀRIA (PRESENCIAL):

Els criteris d'avaluació són els mateixos que en la convocatòria ordinària, per la qual cosa cal aportar totes les activitats d'avaluació considerades en el curs. Es guardaran les notes de les activitats realitzades, a l'espera de que es realitzin les activitats pendents. En aquesta avaluació s'aplicaran els mateixos criteris de ponderació que en l'avaluació ordinària.

## BIBLIOGRAFIA

Bibliografia Bàsica
J. Lyons, <i>Introducció al llenguatge y a la lingüística</i> , Barcelona: Teide, 1993.
Ch. Perelman – L. Olbrechts-Tyteca, <i>Tratado de la argumentación: la nueva retórica</i> , Madrid: Gredos, 1989.
F. de Saussure, <i>Curso de lingüística general</i> , Buenos Aires: Losada, 2007.
J. Searle, <i>Actos de habla: ensayo de filosofía del lenguaje</i> , Madrid: Cátedra, 1990.
L. Wittgenstein, <i>Tractatus Logicus-Philosophicus. Investigaciones Filosóficas</i> . Madrid: Gredos, 2017.

Un bon manual per orientar-se pels aspectes filosòfics de l'assignatura és:

F. Conesa y J. Nubiola, *Filosofía del lenguaje*, Barcelona: Herder, 1999.

### **Bibliografía Complementària**

J. J. Acero et al., *Introducción a la filosofía del lenguaje*, Madrid, Cátedra, 1996.

K. Bühler, *Teoría del lenguaje*, Madrid: Alianza Editorial, 1996.

E. Coreth, *Cuestiones fundamentales de hermenéutica*, Barcelona, Herder, 1972.

J. Courtès, *Semiótica. Diccionario razonado de la Teoría del Lenguaje*. Madrid: Gredos, 2004.

F. D'Agostini, *Analíticos y continentales*. Madrid: Cátedra, 2018.

M. Dovry, S. Moirand (eds.), *La argumentación, hoy: encuentro entre perspectivas teóricas*. Barcelona: Montesinos, 2008.

H.-G. Gadamer, H.-G., *Verdad y método I-II*, Salamanca: Sígueme, 1977, 1994.

J. Grondin, J., *Introducción a la hermenéutica filosófica*, Barcelona: Herder, 1999.

J. Grondin, *¿Qué es la hermenéutica?*, Barcelona: Herder, 2008.

R. Marafioti, *Teoría de la argumentación: a 50 años de Perelman y Toulmin*. Buenos Aires: Biblos, 2010.

D. Sperber y D. Wilson, *La relevancia: comunicación y procesos cognitivos*. Madrid: Visor, 1994.